

ASPECTE ALE INFLUENȚEI RELIEFULUI ÎN ORGANIZAREA SPAȚIULUI MUNICIPIULUI ALBA IULIA

Cosmin Apolzan, Alina Apozlan

Municipiul Alba Iulia, situat în partea de sud-vest a Transilvaniei, la intersecția paralelei de 46°4'17" latitudine nordică cu meridianul de 23°26'37" longitudine estică, este plasat în culoarul Mureșului, în zona de contact dintre două unități naturale: Munții Apuseni și Podișul Târnavelor, despărțite de râul Mureș, pe principalele căi de comunicație ce străbat Transilvania în toate direcțiile.

Dezvoltarea orașului *Unirii de la 1 DECEMBRIE 1918* a fost și este condiționată de conexiunea factorilor naturali și economici, care se înscriu ca elemente hotărâtoare în evoluția unui oraș. Dacă aspectele istorice și economice țin mai mult de alte domenii științifice decât de geografie, factorii naturali constituie suportul de analiză al oricărui geograf, reprezentând un element indispensabil într-un studiu de organizare a spațiului.

Lucrarea de față încearcă să prezinte câteva aspecte ale organizării spațiului în municipiul Alba Iulia, insistând asupra aspectelor morfodinamice ale reliefului, asupra evaluării factorilor de risc ai intervenției umane în peisaj, asupra relației relief-estică urbană și asupra prognozei dezvoltării orașului Alba Iulia. Studiul a fost elaborat asupra teritoriului administrativ al municipiului Alba Iulia.

1. Aspecte morfodinamice ale reliefului

Morfodinamica actuală este în mare măsură expresia activității umane, putând fi definită ca "eroziune accelerată" (V. TUFESCU). Intervenția omului în peisaj, prin dubla sa acțiune, s-a materializat în schimbări în dinamica proceselor, accelerându-le.

La nivelul sistemului vale-versant, modelarea naturală se exprimă în funcție de trei categorii de relații care se stabilesc între cele două componente: de relativă independență; de dependență; de tip relații mixte, pe sectoare.

Dacă versanții evoluează prin glacizare, la nivelul luncii au loc acumulări, tendința fiind de înălțare a acesteia, proces care duce la adâncirea cursurilor Ampoiului și Sebeșului. Celelalte pâraie și-au stabilit relații diferențiate cu

versanții lor, în funcție de competența fiecăruia și de pante, remarcându-se adesea în lungul văii toate cele trei tipuri de relații.

Arăturile, pășunatul excesiv sau alte activități umane sporesc intensitatea eroziunii. Cel mai caracteristic proces geomorfologic este eroziunea areolară, fiind prezentă pe terenurile defrișate dar, mai ales, pe cele arate, afectând în special orizontul superficial al solului. Cele mai afectate soluri sunt cele din cadrul luncii și teraselor. Nu lipsesc nici procesele de șiroire, ravenație și organisme torențiale care apar mai ales în afara municipiului.

Eroziunea lineară afectează o suprafață destul de mare. Alunecările superficiale și procesele solifluxionale sunt mai răspândite, fiind prezente pe terasele din împrejurimile Pâclișei, la est și la nord-est de Oarda de Sus. În acest spațiu s-au conturat și alunecări medii care sunt stabilizate actualmente.

Acțiunea factorului antropic nu trebuie privită doar în sens distructiv. Prin eforturi conjugate ea poate avea și aspecte pozitive, rezultând peisaje de echilibru. Este grăitoare acțiunea de amenajare a luncii Mureșului, a luncii Ampoiului (prin îndiguiri), rata unor procese geomorfologice fiind astfel încetinită.

2. Evaluarea riscului intervenției antropice în peisaj

Aspectele catalogate drept factori de risc geomorfologic nu se referă doar la procesele vizibile, ci și la celelalte caracteristici ale reliefului care, acționând sinergic, se grupează în ansambluri cu potențial pentru activitatea umană dacă se intervine asupra lor în necunoștință de cauză.

Pe baza observațiilor întreprinse s-au stabilit următoarele concluzii:

- arealele cu cel mai scăzut potențial morfodinamic sunt lunca Mureșului, protejată prin diguri și amenajată în mare măsură, dar și terasele din vestul orașului. Intervenția umană în aceste spații nu comportă riscuri deosebite, și nici amenajări costisitoare;

-arealele cu potențial morfodinamic mediu

sunt mai bine reprezentate în vecinătatea orașului, unele fiind ocupate de diferite construcții. Intervenția antropică în acest perimetru trebuie să fie limitată iar amenajările propuse pentru amplasare trebuie analizate atent;

-arealele cu cel mai mare potențial morfodinamic sunt cele care corespund declivității și fragmentării ridicate, însă datorită situației la mare distanță de oraș, nu se pune problema intervenției umane.

3. Relația relief-estetică urbană

Relieful, un element de bază în cadrul sistemului fizico-geografic, a impus un stil aparte în estetica municipiului Alba Iulia.

Cel mai important reper în estetica localității îl reprezintă Cetatea Bastionară (1714-1738). A fost reperul în funcție de care s-a dezvoltat apoi organismul urban actual.

Organizat într-o primă etapă doar la nivelul terasei de 8-12 m altitudine relativă (224-228 m altitudine absolută - după M. BUZA, 1986) și al luncii Mureșului, orașul a început să se dezvolte doar în partea de jos sau "centru" cum o numesc localnicii, la est de Cetatea Bastionară, casele fiind construite pe un aliniament paralel cu șoseaua care duce la Cluj-Napoca.

Apariția orașului de sus, sau "Cetate", a ținut cont tot de poziția Cetății Bastionare. Comunicarea între orașul de jos și orașul de sus s-a realizat, în primă instanță, prin intermediul drumului care trece prin Cetatea Bastionară, pătrunzând dinspre est.

Un alt reper îl reprezintă cadrul natural general, în formă de amfiteatru, dominat de Dealul Mamut (763 m) în partea de vest a orașului. Acest cadru de ansamblu impune o anumită formă sistemului urban, ridicând, în același timp, exigențele la nivelul celulelor individuale (clădirilor) în ceea ce privește formele și volumul. Luând ca bază principiul formelor și contrastelor între liniile naturale rotunjite și elementele geometrice ale clădirilor [LE CORBUSIER - 1994], stilul arhitectonic potrivit orașului este cel al construcțiilor înalte, în fronturi, la nivelul luncii și teraselor inferioare, combinate cu construcții de tip vilă (P+1) și (P+1+2) dar și al construcțiilor obișnuite acoperite cu țiglă. Din nefericire, construcția cartierelor de tip microraión, în

partea de sud-vest și nord-vest a orașului blochează perspectiva de la anumite nivele, nu se întregesc cadrulul natural ci îl domină, iar contrastul de volume, forme și culori nu se realizează armonios între mediul natural și mediul urban.

Terasele au impus un anumit tip de utilizare a terenurilor, generând ansambluri cu valoare estetică, puse în evidență în vestul, nord-vestul și sudul orașului.

Culoarele de vale au plasat acest areal, în afara preocupărilor de sistematizare, fiind preferate alte terenuri.

Neglijarea rolului reliefului în amenajarea urbană nu este atât de evident pentru municipiul Alba Iulia. Procesele reflectate negativ sunt restrânse ca areal și nu au nici intensități apreciabile.

4. Prognoză a dezvoltării orașului Alba Iulia

Un studiu de prognoză al dezvoltării unei localități are la bază trecutul și prezentul acesteia, infrastructura și relațiile spațiale de care dispune. Aprecierea cantitativă este cel mai greu de realizat, însă sensul evoluției se poate stabili mult mai exact.

Aprecierea condițiilor de dezvoltare este importantă plecând de la două considerente. În primul rând, pentru a sesiza direcțiile prioritare de studiu, pentru a identifica soluții viabile pentru viitor, în al doilea rând pentru a întocmi planuri de dezvoltare în acord cu tendința organică de creștere a sistemului urban.

În aprecierea tendințelor de evoluție a orașului Alba Iulia, ne vom raporta la următoarele aspecte:

-relieful, care prin conformație poate favoriza anumite direcții de dezvoltare în detrimentul altora;

-disfuncționalitățile organismului urban, placând de la considerentul că acest aspect reprezintă un punct nevralgic asupra căruia se va acționa, pentru eliminarea lui, în viitor;

-nucleele periurbane sau de tip periurban care, polarizând anumite teritorii și gravitând la rândul lor în jurul orașului, reprezintă adevărate linii de forță în dinamica acestuia;

-infrastructura existentă care, pe baza capitalului încorporat, păstrează amplasamentele existente, chiar dacă ea nu mai

corespunde noilor relații din sistem;

-relații spațiale ale orașului la nivel local și regional.

Analiza factorilor enumerați mai sus conduce la următoarele concluzii:

-importanța mare a orașului Alba Iulia în cadrul județului și la nivel național; pe fundalul unei densități sporite a construcțiilor în zona centrală, se va acutiza nevoia de spațiu pentru locuințe și dotări, soluția reprezentând-o fie extinderea pe orizontală, fie “înălțarea” zonelor cu gospodării individuale;

-zonele de intravilan potrivite pentru a fi utilizate în condiții de eficiență spațială sporită sunt situate în partea de nord și nord-est a orașului, punându-se însă problema transferului de proprietate;

-relieful se prezintă ca factor restrictiv pentru extinderea orașului, mai ales în vest și sud-vest; extinderea orașului în această parte ar prezenta costuri sporite, un consum ridicat de energie comparabil cu alte spații care se pretează mai bine pentru demersul de extindere a orașului;

-cea mai importantă direcție de extindere urbană este cea spre nord, fiind favorizată de existența localității Bărbant, unde se remarcă existența unei infrastructuri de transport bine dezvoltată și de condiții favorabile date de dispunerea reliefului;

-o a doua direcție de expansiune urbană se manifestă în partea de nord-vest, spre localitatea Micești.

În momentul actual însă se remarcă un ușor proces de stagnare al extinderii orașului, cele mai des întâlnite construcții “care se pun pe picioare”, în această perioadă, fiind cele particulare cu unul sau două nivele și mai rar cele cu mai multe nivele.

În baza situației concrete oferite de cadrul natural dar și de intervenția factorului antropoc în modelarea acestuia până la momentul actual de infrastructură existentă dar și de cerințele viitorului, se pot face câteva propuneri privind dezvoltarea spațială a orașului Alba Iulia.

Extinderea orașului ar putea continua foarte bine spre nord, condițiile pe care le prezintă acest spațiu fiind propice pentru un astfel de deziderat. Primii pași au fost făcuți încă înainte de 1989, însă ar mai fi de rezolvat o serie de aspecte arhitecturale, de confort, de ambianță, pentru a oferi individului un cadru optim de viață. Este un spațiu care ar putea fi utilizat

pentru construcții cu mai multe nivele continuându-se direcția de acțiune începută în paralel cu îndreptarea deficiențelor pentru ceea ce este construit deja.

Spre vest și spre sud-vest orașul s-a extins foarte mult, ocupând în mare măsură spațiul oferit de podul terasei de 18-24 m. Întemeierea unor noi locuințe aici ar necesita costuri mari, un volum energetic sporit, deoarece urcarea pe versant impune anumite particularități pentru construcții.

Cu toate acestea, în ultimul timp aici s-au concentrat o serie de construcții cu unul sau două nivele, transformând acest perimetru într-un spațiu arhitectonic deosebit, ce oferă o ambianță plăcută.

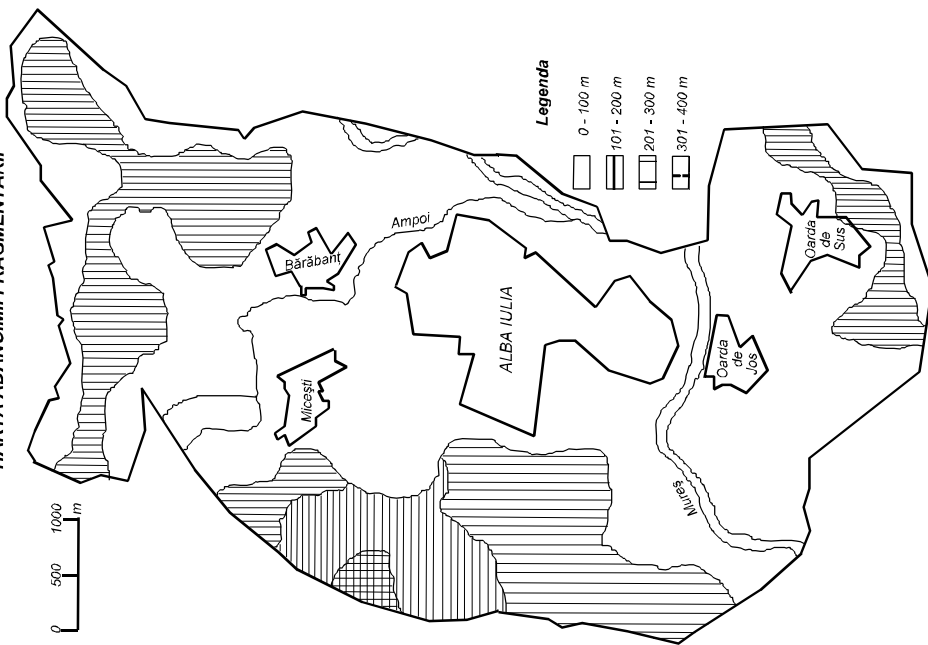
O altă posibilitate de extindere ar constitui-o deplasarea orașului spre nord-vest, spre localitatea Micești, realizându-se chiar o deplasare a orașului până la marginea comunei.

Construirea șoselei de centură, care să reducă timpii morți provocați de aglomerația din centrul orașului, pe la est de oraș, ar putea fi un spațiu care să se preteze la extindere. Construirea unor așezăminte ar fi posibilă doar pe partea dreaptă a șoselei, pe stânga dublarea șoselei de calea ferată făcând imposibilă realizarea de locuințe. Această direcție de extindere duce însă la pierderea unor terenuri agricole din lunca Mureșului și, în plus, disconfortul provocat de traficul greu va fi mare, de aceea se recomandă ca acest spațiu să fie folosit doar în ultimă instanță pentru extindere.

Bibliografie

1. Airinei, Șt.: *Teritoriul României și tectonica plăcilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
2. Anghel, Gh.: *Alba Iulia*, Ed. Sport-Turism, Buc. 1987.
3. Buza, M.: *Culoarul Mureșului la Alba Iulia*, SCGGG XXXII, București, 1986.
3. *** : *Harta geomorfologică, foaia Alba Iulia*, Analele Universității din Timișoara, 1993.
4. Grigore, M.: *Reprezentarea grafică și cartografică a formelor de relief*, Ed. Academiei, București, 1979.
5. Ionaș, I.: *Orașele și organizarea spațiului geografic*, Ed. Academiei, București, 1987.
6. Le Corbusier: *Urbanisme*, Flammarion, Paris, 1994.
- Mac, I.: *Influența reliefului în dezvoltarea și estetica urbană a orașului Brașov*, Colocviul național de geomorfologie aplicată, Iași, 1975.
7. Mac, I.: *Geomorfosfera și geomorfosistemele*, Ed. Presa Universitară, Cluj-Napoca, 1996.
8. Tufescu, V.: *Modelarea naturală a reliefului și eroziunea accelerată*, Ed. Academiei, București, 1986.

HARTA ADÂNCIMII FRAGMENTĂRII

HARTA DENSITĂȚII FRAGMENTĂRII RELIEFULUI

